

ANNEMARIE TEN CATE

60 jaar Wijnhuisfonds Zutphen

'Wij zeuren wel en zijn natuurlijk nooit tevreden, maar klagen niet', aldus de voorzitter C. Oorthuys van het jubilerende Wijnhuisfonds, die in het gesprek wordt bijgestaan door vice-voorzitter H. van Woudenberg Hamstra, beiden leden van het dagelijks bestuur. Ondanks dat de monumentenzorg moeilijke tijden doormaakt is er in Zutphen voortdurend beweging, er gebeurt altijd wel iets.

Zutphen is een stad met in verhouding een hoog aantal wettelijk geregistreerde monumenten. Momenteel zijn het er ca. 375 en dat is in een stad met 30.000 inwoners een respectabel aantal. Het gebied rond de Walburgskerk is nu bijna in z'n geheel gerestaureerd. In deze buurt vormt de op handen zijnde restauratie van de zogenaamde Tonnenmakerij, de laatste aanwinst van het Wijnhuisfonds min of meer de sluitsteen.

De samenwerking met de gemeente is goed te noemen aldus de bestuursleden. 'Deze doet goed werk en geeft het Wijnhuisfonds veel steun'. Zij draagt de monumentenzorg in het algemeen een warm hart toe, maar zoals elke gemeente heeft Zutphen te kampen met de verminderde

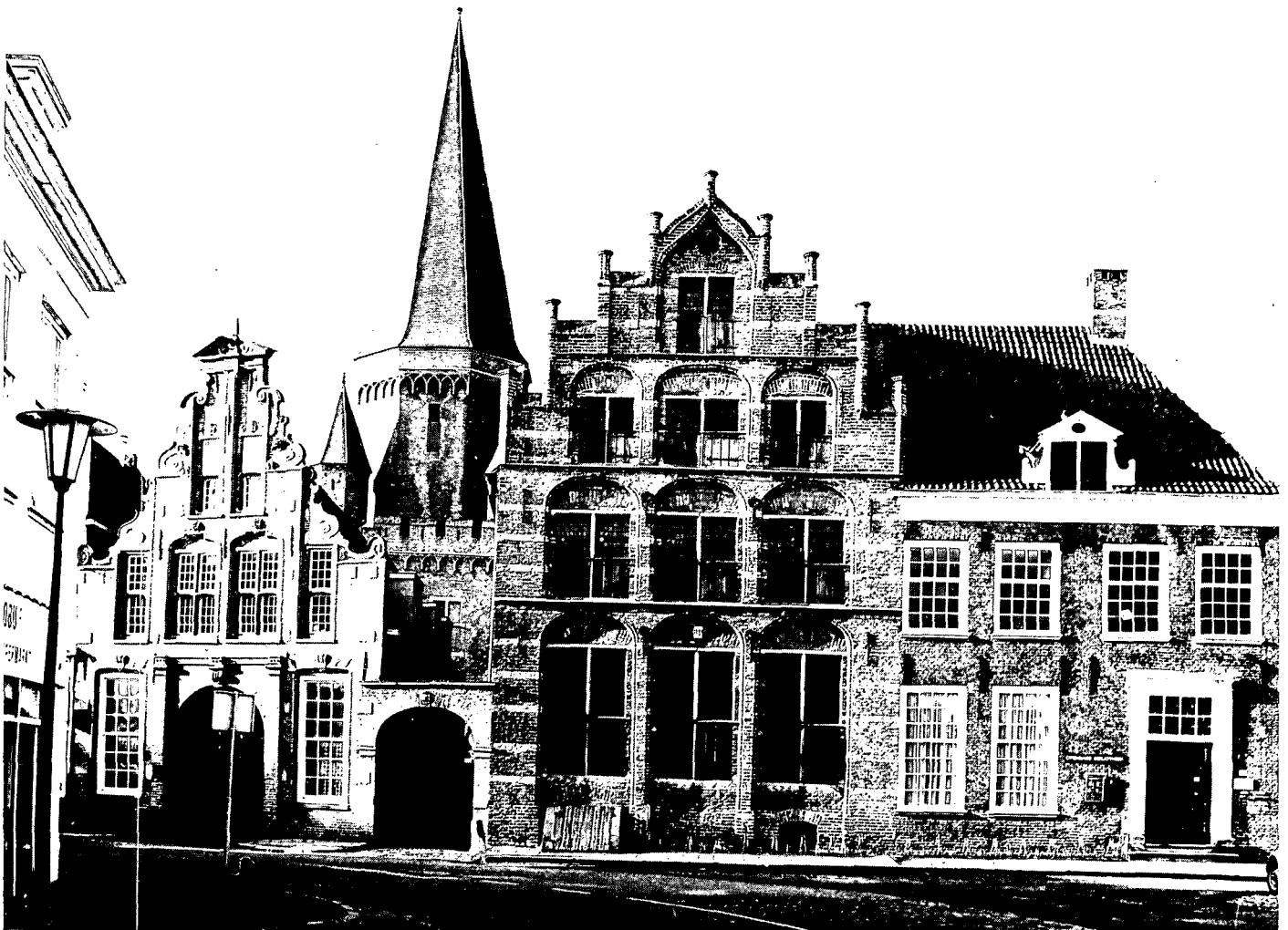
subsidiebijdragen. De met de decentralisatie vereiste meerjarenplanning tot 1990 had de gemeente snel gereed en naar Zeist gezonden. Echte angst voor het nieuwe decentralisatiebeleid is er niet. Binnen de gemeente is er een voorstel voor een onderhoudssubsidieregeling, in de hoop op die manier nog wat provinciale subsidies in de wacht te slepen.

Hoe het ook zij, 'er komt altijd wel geld binnen en er is voortdurend beweging, ... natuurlijk zou het beter kunnen...' aldus de voorzitter.

Geschiedenis

Een stukje geschiedenis van het Wijnhuisfonds is hier zeker op z'n plaats. Bij besluit van de Gemeenteraad van 13 juni 1927

werd de 'Stichting Wijnhuisfonds' in het leven geroepen. Dit was een direct gevolg van de eerder dat jaar van kracht geworden gemeentelijke Monumentenverordening. De oorsprong van het Fonds is te vinden in de gedachte dat monumentenbescherming c.q. een Monumentenverordening niet ten koste moet gaan van monumentenbezitters. De gemeente kent het Fonds jaarlijks een bedrag toe met het doel eigenaren van monumenten te steunen in welke vorm dan ook. Een ander doel van de stichting lezen wij verder in de statuten is 'de bevordering van het stedelijk schoon te Zutphen door zorg voor instandhouding van hetgeen aldaar van belang is uit een oogpunt van geschiedenis of kunst'. De eerste gemeentelijke monumentenlijst telde 46 panden. Het begin was moeizaam en de medewerking van de eigenaren liet aanvankelijk zeer te wensen over. In de eerste jaren bezat de stichting geen eigen kapitaal en pas in 1938 wordt het eerste bezit, 'dat Bolwerck', verworven. Het plan voor de restauratie werd geleverd door de bekende restauratiearchi-

In 1938 werd 'dat Bolwerck' aangekocht. Het eerste pand, dat het Wijnhuisfonds in eigendom verwierf (foto O.G. Groenewoud)

tect A. A. Kok uit Amsterdam. Hij, en later diens zoon *Ijsbrand Kok*, hebben vele restauraties in Zutphen geleid. Na dat Bolwerck volgden vele aankopen, waaronder resten van de oude stadsmuren. Deze werden door toedoen van het fonds gered en gedeeltelijk gerestaureerd. Inmiddels zijn ze overgedragen aan de gemeente, omdat het Wijnhuisfonds zich geen onrendabele bezittingen kan permitteren en stadsmuren zijn uiteindelijk een gemeentelijke aangelegenheid.

39 Panden in eigendom

De vette jaren zeventig zijn voorbij, in die tijd waren er jaarlijks zo'n 40 panden in restauratie en werd er nog tot 80% gesubsidieerd.

In 1973 werd Zutphen verrijkt met de 'N.V. Stadsherstel', in feite om het 'Oude Bornhof' te redden van de slopershamer. Dit bejaardencomplex kwam leeg, maar bleek een te groot project voor het Wijnhuisfonds. Stadsherstel legt zich vooral toe op rehabilitatie en exploitatie. Een concurrent van het Wijnhuisfonds? 'Absoluut niet, ... we willen dat er zoveel mogelijk in Zutphen gebeurt, door wie of welke instelling dan ook', aldus de voorzitter. Het Wijnhuisfonds heeft nu 39 panden in eigendom, maar het aantal door het Fonds gerestaureerde gebouwen ligt veel hoger. Sommige werden na restauratie verkocht, van andere werd alleen het economisch eigendom verkocht; het juridisch eigendom werd veilig ondergebracht in de 'Stichting het Adamanshuis'. Deze gang van zaken maakte aankoop en restauratie van weer nieuwe panden mogelijk. Om de taak van het Dagelijks Bestuur te verlichten werd in 1979 de 'Stichting tot Beheer van Onroerende Goederen Zutphen' (B.O.G.) in het leven geroepen. Aan deze beheersinstelling zijn naast het Wijnhuisfonds vier andere instellingen verbonden. Het bureau beheert ca 450 woningen en is belast met de dagelijkse gang van zaken. Hiermee werd de taak van het D.B. aanzienlijk verlicht, per slot van rekening is

het algemeen vrijwilligerswerk.

Met de invoering van de Monumentenwet in 1961 werd de Zutphense Monumentenverordening overbodig. Het Wijnhuisfonds zette haar aankoop- en restauratiebeleid voort. Zij heeft inmiddels 60 jaar voor het behoud van Zutphens stadschoon gevochten.

Via de jaarverslagen (uitgegeven door De Walburg Pers), die overigens steeds mooier worden, kan men de strijd voor dit behoud op de voet volgen. Hierin wordt ook verslag gedaan van restauraties door de gemeente, andere instellingen en particulieren.

Gemeentelijke monumentenlijst

Sedert 1986 is een werkgroep bezig met de inventarisatie van de in totaal ca 700 bouwwerken. Zutphen is eveneens rijk aan 19e eeuwse bouwkunst en het is zaak dat ook deze onder de aandacht wordt gebracht. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de Ijsselkade en de Burgermeester Dijkmeesterweg in de Nieuwstad. Plaatsing op de Gemeentelijke monumentenlijst zal met het huidige subsidiebeleid tot enorme problemen leiden. Vooralsnog is dat iets van latere zorg.

Donateurs

Het Wijnhuisfonds telt op het moment rond de 1250 leden-donateurs. merkwaardig is dat hiervan 40% niet-ingezetenen van Zutphen zijn. Lezen we de jaarverslagen door, dan valt op dat dit constant het geval is. Welke poging men ook doet, de Zutphenaren zelf komen niet echt over de brug. Zeker nu de bijdrage van gemeentewege, voorheen gekoppeld aan het aantal donateurs, met ingang van 1987 is terug gebracht tot een vast bedrag van 10.000 gulden per jaar, zijn nieuwe leden en hun bijdragen zeer gewenst.

Tot 1986 kreeg Zutphen nog 5 miljoen voor stadsvernieuwing, nu is dit bedrag teruggebracht tot 2,24 miljoen, van welk bedrag slechts 7,5 ton beschikbaar is voor monumentenzorg. Zal het bestuur van het

Wijnhuisfonds de uitspraak '...wij klagen niet...' in de toekomst nog kunnen bezigen? Pessimistisch is men uiteraard wel, maar de moed wordt niet opgegeven.

Toekomstplannen en wensen

Oorthuys memoreert het artikel 'Toekomstplannen en wensen' van de hand van *Jhr. Mr. C. C. de Jonge* in het Zutphennummer van Heemschut, 1957, afl. 3, p. 47. Met zekere trots kan hij mededelen dat op één na al deze wensen in vervulling zijn gegaan. De wens die rest is dat Zutphen een beschermd Stadsgezicht (toentertijd nog zóneverordening genoemd) wordt. Het ontwerp Beschermd Stadsgezicht is al sedert 1980 gereed, maar zit nog steeds ergens vast in de ambtelijke molen. Deze wens blijft van kracht, maar daarnaast zijn er natuurlijk nieuwe wensen. Allereerst spreekt Oorthuys de wens uit dat de beschikbare fondsen vergroot worden. 'Met het huidige subsidiebeleid zouden pas rond het jaar 2030 alle noodzakelijke restauraties verricht zijn..'

Een greep uit de toekomstwensen.

De restauraties van de Walburgskerk en de St. Jan zouden in een sneller vaarwater moeten komen.

Er moet een oplossing gevonden worden voor de plafondschilderingen van de Broederkerk (hierin is de Openbare Bibliotheek gevestigd), die door het stoken helemaal verschildert, loslaat en in de stofzuiger verdwijnt!

Er moeten in het jaar 1992, wanneer de huurcontracten verlopen, goede en nieuwe bestemmingen gevonden worden voor de grootste bezittingen van het Wijnhuisfonds: Huize van de Kastele en het 's-Gravenhof.

En tenslotte wordt de hoop uitgesproken dat de gezonde beleidsvoering met betrekking tot stadsvernieuwing en monumentenzorg van het huidige stadsbestuur zich voortzet, dat de betrokkenheid van de burgerij zal toenemen en dat deze tot uitdrukking komt in een groter aantal donateurs.

ANNEMARIE TEN CATE

Het Agnietenhof of Adamanshuis te Zutphen

In het kader van het van het Monumentenjaar 1975 wilde het Wijnhuisfonds een groot project aanpakken en de keuze viel op het Agnietenhof. Vanaf 1970 had men geleidelijk een groot aantal van de woningen rond het hof weten aan te kopen. Helaas bleef het in het Monumentenjaar zelf bij een vrome wens, een aanvang met de restauratie te maken.

Desalniettemin kan Zutphen nu pronken met haar volledig gerestaureerde Agnietenhof. De restauratie van het laatste onderdeel, de kapel en refter, werd tenslotte in 1986 voltooid. De provincie Gelderland wil in het najaar dan ook met dit complex meedingen als Heemschutinzendingen voor de Europa Nostraprijs.

Geschiedenis

Het Agnietenhof of Adamanshuis (naar een der stichters) ligt in een driehoek omsloten door de straten Oude Wand, Rijkshaven

Bij de verwijdering van een dubbele muur kwamen drie gotische vensters te voorschijn

